

HRVATSKA NARODNA BANKA

2666

Na temelju članka 101. stavka 2. točke 2. Zakona o kreditnim institucijama (»Narodne novine«, br. 159/2013., 19/2015. i 102/2015.) i članka 43. stavka 2. točke 9. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (»Narodne novine«, br. 75/2008. i 54/2013.) guverner Hrvatske narodne banke donosi

ODLUKU O KLASIFIKACIJI IZLOŽENOSTI U RIZIČNE SKUPINE I NAČINU UTVRĐIVANJA KREDITNIH GUBITAKA

1. OPĆE ODREDBE

Predmet Odluke

Članak 1.

(1) Ovom Odlukom propisuju se:

- 1) kriteriji klasifikacije izloženosti u rizične skupine,
- 2) način utvrđivanja očekivanih kreditnih gubitaka koji proizlaze iz kreditnog rizika,
- 3) način provođenja umanjenja vrijednosti bilančnih stavki i rezerviranja za izvanbilančne stavke i
- 4) definicije adekvatnih instrumenata osiguranja izloženosti za potrebe utvrđivanja očekivanih budućih novčanih tokova.

(2) Odredbe ove Odluke primjenjuju se na:

- 1) financijske instrumente koji su u skladu s Međunarodnim standardom financijskog izvještavanja 9 Financijski instrumenti (u nastavku teksta: MSFI 9) raspoređeni u sljedeće portfelje:
 1. financijska imovina koja se mjeri po amortiziranom trošku,
 2. financijska imovina koja se mjeri po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, osim vlasničkih instrumenata i
- 2) financijske instrumente koji su:
 1. potraživanja na temelju najma,
 2. obveze na temelju kredita te
 3. obveze po ugovorima o financijskom jamstvu i
- 3) ostale izloženosti koje ulaze u obuhvat MSFI 9.

Obveznici primjene

Članak 2.

Odredbe ove Odluke primjenjuju se na:

- 1) kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za rad,
- 2) podružnice kreditnih institucija iz trećih zemalja koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za osnivanje podružnice kreditne institucije iz treće zemlje.

Pojmovi

Članak 3.

Pojedini pojmovi koji se upotrebljavaju u ovoj Odluci imaju sljedeće značenje:

- 1) *Financijski instrument, Financijska imovina i Financijska obveza* imaju značenje kao u točki 11. Međunarodnoga računovodstvenog standarda (u nastavku teksta: MRS) 32 Financijski instrumenti: Prezentiranje.
- 2) *Izloženost* su sve bilančne i izvanbilančne stavke koje se odnose na pojedini financijski instrument, a koje su predmet ove Odluke.
- 3) *Kategorija izloženosti prema stanovništvu* ima značenje kako je određeno člankom 147. Uredbe (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (dalje u tekstu Uredba (EU) br. 575/2013).
- 4) *Očekivani kreditni gubici* ima značenje kao u Dodatku A MSFI-ja 9.
- 5) *Umanjenje vrijednosti* jest umanjenje vrijednosti za očekivane kreditne gubitke po financijskoj imovini koja je predmet ove Odluke.
- 6) *Rezerviranja* su rezerviranja za očekivane kreditne gubitke po izvanbilančnim stavkama koje su predmet ove Odluke.
- 7) *Izvanbilančne stavke* su obveze za podmirenje kojih će uslijediti ili može uslijediti odljev novčanih sredstava kreditne institucije, na temelju kojeg se zbog nemogućnosti povrata budućih odljeva sredstava kreditna institucija izlaže kreditnom riziku (izdane garancije, otvoreni nepokriveni akreditivi, mjenična i druga jamstva, preuzeta obveza iz ugovora o kreditu i slično, a ne uključuju ugovorenu vrijednost izvedenih instrumenata).
- 8) *Konverzijski faktor* znači omjer trenutačno neiskorištenog iznosa izvanbilančne stavke koji bi mogao biti iskorišten i koji bi stoga mogao biti nepodmiren u trenutku stupanja izloženosti u status neispunjavanja obveze i trenutačno neiskorištenog iznosa izvanbilančne stavke.
- 9) *Restrukturirane izloženosti* jesu izloženosti kod kojih je došlo do promjene prvobitno ugovorenih uvjeta kreditiranja zbog pogoršanja bilo kojeg od općih kriterija klasifikacije iz članka 4. ove Odluke. Pritom se smatra da je izloženost restrukturirana ako se smanji kamatna stopa, smanji ili otpiše potraživanje po kamatama, promijeni visina glavnice, promijene rokovi otplate, izravno ili neizravno odobri nova u zamjenu za postojeću izloženost i/ili promijene drugi prvobitno ugovoreni uvjeti kreditiranja.
- 10) *Aдекватni instrumenti osiguranja* jesu instrumenti osiguranja izloženosti koje kreditna institucija uzima u obzir pri procjeni budućih novčanih tokova, a koji zadovoljavaju uvjete navedene u člancima od 17. do 19. ove Odluke. Adekvatni instrumenti osiguranja izloženosti dijele se na prvorazredne instrumente osiguranja, primjerene instrumente osiguranja u obliku nekretnina i pokretnina te ostale primjerene instrumente osiguranja.
- 11) *Faktor umanjenja* je faktor kojim se koristi za prilagođavanje vrijednosti procijenjenih budućih novčanih tokova iz adekvatnog instrumenta osiguranja u odnosu na tržišnu vrijednost instrumenta osiguranja i odgovarajući interno procijenjeni rok naplate.
- 12) *Efektivna kamatna stopa* ima značenje kao u Dodatku A MSFI-ja 9 Financijski instrumenti.
- 13) *Središnja država, središnja banka i grupa povezanih osoba* ima značenje kao u Uredbi (EU) br. 575/2013.

2. KLASIFIKACIJA IZLOŽENOSTI

Opći kriteriji klasifikacije izloženosti

Članak 4.

Kreditna institucija dužna je tijekom cijelog razdoblja trajanja ugovornog odnosa procjenjivati kreditnu kvalitetu izloženosti i provoditi klasifikaciju tih izloženosti u odgovarajuće rizične skupine na temelju sljedećih kriterija:

- 1) kreditna sposobnost dužnika,
- 2) urednost u podmirivanju obveza dužnika prema kreditnoj instituciji i drugim vjerovnicima i
- 3) kvaliteta instrumenata osiguranja po pojedinoj izloženosti.

Kreditna sposobnost dužnika

Članak 5.

(1) Kreditna institucija dužna je kreditnu sposobnost dužnika procjenjivati najmanje po sljedećim osnovama:

- 1) statusna, osobna i ekonomska obilježja dužnika, stručnost uprave i višeg rukovodstva, kvaliteta planova i programa za čiju realizaciju kreditna institucija pruža financijsku podršku (za pravne osobe),
- 2) razina kapitala i rezervi kojima dužnik raspolaže i njihov udio u njegovoj bilanci (za pravne osobe),
- 3) imovinska snaga dužnika,
- 4) dužnikova likvidnost i profitabilnost,

- 5) dužnikovi novčani tokovi ostvareni u proteklom razdoblju i procijenjeni budući novčani tokovi u odnosu na njegove obveze,
- 6) uvjeti pod kojima dužnik posluje i perspektiva dužnika te njegov položaj na tržištu, kao i položaj cijele grane djelatnosti kojom se dužnik bavi (za pravne osobe) i
- 7) dužnikova izloženost valutnom i kamatnom riziku s osnove potraživanja s valutnom klauzulom, potraživanja u stranoj valuti i potraživanja ugovorenih s promjenjivom kamatnom stopom, uključujući i izvanbilančne obveze s valutnom klauzulom i izvanbilančne obveze u stranoj valuti.
- (2) Kreditni rizik po izloženostima iz stavka 1. točke 7. ovog članka i tehnike upravljanja tim rizikom kreditna institucija dužna je promatrati s aspekta moguće promjene financijskog položaja dužnika, do koje bi moglo doći zbog promjene tečaja domaće valute prema stranim valutama i promjene kamatnih stopa, odnosno s aspekta sposobnosti dužnika da i u potencijalno promijenjenim okolnostima podmiruje svoje kreditne obveze prema kreditnoj instituciji u skladu s ugovorom.
- (3) U smislu stavka 2. ovog članka kreditna institucija dužna je uspostaviti interni sustav praćenja, analiziranja i procjenjivanja usklađenosti devizne pozicije pojedinačnih dužnika ili srodnih grupa dužnika te prilagodljivosti njihovih novčanih tokova potencijalno promjenjivoj razini njihovih obveza prema kreditnoj instituciji i ukupnih obveza zbog učinka promjene valutnih tečajeva. Pritom je kreditna institucija dužna povećanu pozornost usmjeriti na one dužnike koji imaju neusklađenu deviznu poziciju (koji imaju kratku otvorenu deviznu poziciju uključujući i izvanbilančne obveze), zbog čega bi u slučaju promjene tečaja domaće valute prema stranim valutama moglo doći do znatnog poremećaja u podmirivanju obveza tih dužnika prema kreditnoj instituciji. Smatra se da postoji neusklađenost devizne pozicije dužnika kreditne institucije ako njegovi očekivani devizni priljevi pokrivaju manje od 80% njegovih obveza u stranoj valuti i obveza s ugovorenim valutnom klauzulom, koje ima prema kreditnoj instituciji i drugim vjerovnicima. Kreditna institucija dužna je razviti interni sustav identificiranja dužnika koji imaju usklađenu, kao i onih koji imaju neusklađenu deviznu poziciju.
- (4) Iznimno, stavci 2. i 3. ovog članka ne odnose se na izloženosti s valutnom klauzulom i devizne plasmane koji uključuju i izvanbilančne obveze nominirane u stranoj valuti, ako ukupna izloženost po osnovama iz ovog stavka prema jednoj fizičkoj osobi ne prelazi 50.000 kuna odnosno 500.000 kuna prema jednoj pravnoj osobi.

Status neispunjavanja obveza

Članak 6.

- (1) U smislu ove Odluke smatra se da je dužnik u statusu neispunjavanja obveza ako zadovoljava uvjete propisane člankom 178. Uredbe (EU) br. 575/2013.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovog članka kreditna institucija za izloženosti iz kategorije izloženosti prema stanovništvu može status neispunjavanja obveza procjenjivati na razini pojedinog proizvoda ako je isto u skladu s internim procesom upravljanja rizicima.
- (3) U slučaju iz stavka 2. ovog članka, ako kreditna institucija ima bilančne izloženosti prema dužniku koje su u statusu neispunjenja obveza i bruto knjigovodstvena vrijednost izloženosti u statusu neispunjenja izloženosti čini više od 20% bruto knjigovodstvene vrijednosti svih bilančnih izloženosti prema tom dužniku, smatra se da je nastupio status neispunjavanja obveza za sve bilančne i izvanbilančne izloženosti po svim proizvodima tog dužnika.
- (4) Kreditna institucija dužna je u smislu stavka 1. ovog članka propisati indikatore koji upućuju na to da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. Indikatorima u smislu ovog stavka osobito se smatraju:
- 1) evidentne znatne financijske teškoće dužnika,
 - 2) kršenje ugovora, kao što je neispunjavanje obveza ili kašnjenje pri plaćanju kamata i/ili glavnice ili neispunjavanje drugih odredaba ugovora i
 - 3) postojanje realne vjerojatnosti pokretanja stečajnog postupka ili poduzimanje druge pravne radnje (financijske reorganizacije) koja je uzrokovana lošim financijskim položajem dužnika.
- (5) U slučaju iz stavka 4. ovog članka, pri utvrđivanju indikatora koji upućuju na vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze, kreditna institucija dužna je uzeti u obzir odnose unutar grupe povezanih osoba. Pritom je kreditna institucija dužna u svojim internim procedurama odrediti situacije u kojima status neispunjavanja obveza kod jednog dužnika unutar grupe povezanih osoba dovodi do učinka širenja statusa neispunjavanja obveza na druge subjekte unutar te grupe.
- (6) U smislu stavka 1. ovog članka smatra se da je nastao status neispunjavanja obveza u slučaju restrukturiranih izloženosti koje će vjerojatno rezultirati umanjivanjem financijske obveze dužnika zbog značajnog otpusta ili odgode plaćanja glavnice, kamata ili, ako je primjenjivo, naknada.

(7) Kreditna institucija dužna je kod restrukturiranih izloženosti uspostaviti posebne evidencije i sustav njihova naknadnog praćenja.

2.1. RIZIČNE SKUPINE

Podjela izloženosti u rizične skupine

Članak 7.

Ovisno o procjeni kriterija iz članka 4. ove Odluke sve izloženosti dijele se u sljedeće kategorije:

- 1) rizična skupina A, koja se sastoji od rizičnih podskupina A-1 i A-2
- 2) rizična skupina B, koja se sastoji od rizičnih podskupina B-1, B-2 i B-3, te
- 3) rizična skupina C.

Portfelj malih kredita

Članak 8.

(1) Smatra se da izloženost kreditne institucije prema jednoj osobi ili grupi povezanih osoba nije pojedinačno značajna ako ne prelazi iznose iz stavka 2. ovog članka (portfelj malih kredita).

(2) Kreditna institucija može provoditi procjenu umanjenja izloženosti klasificiranih u rizične skupine B i C na skupnoj osnovi ako bruto izloženost kreditne institucije prema dužniku ili grupi povezanih osoba ne prelazi sljedeće iznose:

- 1) 500.000 kuna ako ukupna aktiva kreditne institucije iznosi manje od 7 milijardi kuna
- 2) 1.000.000 kuna ako ukupna aktiva kreditne institucije iznosi više od 7 milijardi kuna, a manje od 20 milijardi kuna ili
- 3) 3.000.000 kuna ako ukupna aktiva kreditne institucije iznosi više od 20 milijardi kuna.

(3) Aktivom iz stavka 2. ovog članka smatra se iznos aktive iskazan u revidiranim financijskim izvještajima kreditne institucije za prethodnu godinu.

(4) Iznimno od stavka 2. ovog članka, kreditna institucija može svojim internim aktom odrediti i manji iznos ukupne izloženosti prema jednom dužniku i s njim povezanim osobama kao granicu iznad koje nije moguća procjena umanjenja izloženosti na skupnoj osnovi.

(5) Kreditna institucija dužna je utvrđene kriterije iz stavka 2. ili 4. ovog članka dosljedno primjenjivati na sve dužnike.

2.1.1. RIZIČNA SKUPINA A

Kriteriji za klasifikaciju i umanjenje izloženosti u rizičnoj skupini A

Članak 9.

(1) U rizičnu skupinu A mogu se rasporediti samo izloženosti prema dužniku koji u skladu s ovom Odlukom nije u statusu neispunjavanja obveza.

(2) Kreditna institucija dužna je izloženosti rasporediti u rizičnu podskupinu:

- 1) A-1 ako se nakon početnog priznavanja kreditni rizik pojedine dužnikove izloženosti nije znatno povećao,
- 2) A-2 ako se nakon početnog priznavanja kreditni rizik pojedine dužnikove izloženosti znatno povećao.

(3) Kreditna institucija dužna je u skladu s odredbama MSFI-ja 9 provesti odgovarajuće umanjenje vrijednosti i rezerviranje izloženosti u iznosu jednakom:

- 1) očekivanim kreditnim gubicima u dvanaestomjesečnom razdoblju za rizičnu podskupinu A-1,
- 2) očekivanim kreditnim gubicima tijekom vijeka trajanja za rizičnu podskupinu A-2.

Opći zahtjevi za metode procjene očekivanih kreditnih gubitaka

Članak 10.

(1) Kreditna institucija dužna je u svojim internim aktima propisati indikatore za utvrđivanje povećanoga kreditnog rizika dužnika koji se upotrebljavaju za prijelaz izloženosti iz rizične podskupine A-1 u rizičnu podskupinu A-2.

(2) U smislu stavka 1. ovog članka kreditna institucija dužna je kao obvezni indikator uzeti urednost dužnika u podmirivanju dospjelih obveza. Ako dužnik kasni s plaćanjima svojih dospjelih izloženosti prema kreditnoj instituciji koje su u obuhvatu ove Odluke duže od 30 dana, ali još uvijek u rokovima koji ne prelaze 90 dana, kreditna institucija dužna ga je rasporediti u rizičnu podskupinu A-2. Ova se odredba ne odnosi na izloženosti prema središnjoj državi i druge izloženosti za koje kreditna institucija može dokazati da kašnjenje od 30 dana nije relevantan indikator.

(3) U svrhu adekvatnosti procjene očekivanih kreditnih gubitaka kreditna institucija dužna je detaljno propisati sljedeće:

- 1) odgovarajuće procese i kontrolne mehanizme za potrebe razvoja i primjene metoda procjene očekivanih kreditnih gubitaka s ciljem osiguravanja njihova integriteta te pravodobnoga uključivanja relevantnih podataka,
- 2) neovisan redoviti proces praćenja učinkovitosti metoda i
- 3) redovitu reviziju procesa utvrđivanja očekivanih kreditnih gubitaka od strane unutarnje revizije ili druge usporedive neovisne jedinice koja obavlja poslove revizije.
- (4) Kreditna institucija dužna je uspostaviti postupke kojima će se primjereno adresirati nedostaci utvrđeni u procesima i kontrolnim mehanizmima iz stavka 3. ovog članka.

2.1.2. RIZIČNE SKUPINE B I C

Kriteriji za klasifikaciju izloženosti u rizične skupine B i C

Članak 11.

- (1) Kreditna institucija dužna je izloženosti prema dužniku koji je u skladu s ovom Odlukom u statusu neispunjavanja obveza klasificirati u rizičnu podskupinu B-1 ili lošiju i provesti odgovarajuće umanjenje vrijednosti i rezerviranje. Umanjenje vrijednosti u rizičnoj podskupini B-1 mora biti minimalno 2 %.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka kreditna institucija može procijeniti da umanjenje vrijednosti izloženosti prema dužniku koji je u statusu neispunjavanja obveza u rizičnoj podskupini B-1 iznosi manje od 2%, no pritom je kreditna institucija dužna uzeti u obzir rizik ili vjerojatnost nastanka kreditnoga gubitka na način koji odražava vjerojatnost nastanka kreditnoga gubitka i vjerojatnost izostanka kreditnoga gubitka, čak i ako je vjerojatnost nastanka kreditnoga gubitka vrlo mala.
- (3) Ovisno o razini umanjenja vrijednosti i rezerviranja kreditna institucija dužna je izloženost rasporediti u odgovarajuću rizičnu podskupinu, i to:
 - 1) ako razina umanjenja vrijednosti i rezerviranja ne prelazi 30% iznosa izloženosti, kreditna institucija dužna je izloženost rasporediti u rizičnu podskupinu B-1,
 - 2) ako razina umanjenja vrijednosti i rezerviranja iznosi više od 30%, a ne više od 70% iznosa izloženosti, kreditna institucija dužna je izloženost rasporediti u rizičnu podskupinu B-2,
 - 3) ako razina umanjenja vrijednosti i rezerviranja iznosi više od 70%, a manje od 100% iznosa izloženosti, kreditna institucija dužna je izloženost rasporediti u rizičnu podskupinu B-3 i
 - 4) ako razina umanjenja vrijednosti i rezerviranja iznosi 100% iznosa izloženosti, a još uvijek se nisu stekli uvjeti za otpis potraživanja po takvim izloženostima, kreditna institucija dužna je izloženost rasporediti u rizičnu skupinu C.

Umanjenje izloženosti rizične skupine B i C

Članak 12.

- (1) Umanjenje vrijednosti po pojedinim izloženostima klasificiranih u rizične skupine B i C utvrđuje se kao pozitivna razlika između bruto knjigovodstvenog iznosa pojedine izloženosti i sadašnje vrijednosti procijenjenih dužnikovih budućih novčanih tokova, diskontiranih uz primjenu efektivne kamatne stope.
- (2) Ako nastupi status neispunjavanja obveza, a procjena budućih novčanih tokova zasniva se na vrijednosti adekvatnih instrumenata osiguranja, te ako kreditna institucija ne poduzme odgovarajuće pravne radnje za naplatu svojih potraživanja aktiviranjem instrumenata osiguranja, dužna je te izloženosti rasporediti u rizičnu podskupinu B-1 ili lošiju i za njih provesti odgovarajuće umanjenje vrijednosti u visini od najmanje 15% izloženosti. Ako kreditna institucija ne poduzme odgovarajuće pravne radnje za naplatu svojih potraživanja aktiviranjem adekvatnih instrumenata osiguranja u roku od godinu dana od stupanja dužnika u status neispunjavanja obveza, dužna je provesti umanjenje vrijednosti od najmanje 25% izloženosti.
- (3) Bez obzira na pravne radnje poduzete radi naplate potraživanja kreditne institucije aktiviranjem instrumenata osiguranja, ako naplata nije obavljena u roku od dvije godine, računajući od dana kada je nastupio status neispunjavanja obveza dužnika, kreditna institucija dužna je nenaplaćene izloženosti do dana njihove naplate raspoređivati u rizičnu podskupinu B-1 ili lošiju te, uzimajući u obzir preostale izgleda za naplatu, provesti stopostotno umanjenje vrijednosti potraživanja na osnovi potraživanja po kamatama te umanjenje vrijednosti u visini od najmanje 30% potraživanja po glavnici te ga svakih daljnjih 180 dana povećavati za još 5% potraživanja po glavnici.
- (4) Kreditna institucija dužna je provesti umanjenje vrijednosti iz stavaka 2. i 3. ovog članka bez obzira na sadašnju vrijednost procijenjenih budućih novčanih tokova s osnove naplate iz instrumenta osiguranja. Ako je gubitak po izloženostima osiguranima adekvatnim instrumentima osiguranja izračunat u skladu s stavkom 1. ovog članka veći od onog koji proizlazi iz stavaka 2. i 3. ovog članka, kreditna institucija dužna je provesti odgovarajuće umanjenje vrijednosti izračunato u skladu s stavkom 1. ovog članka.